

Modlitba Otče náš z pohľadu patrológie a Katechizmu katolíckej Cirkvi

Jozafát V. Timkovič, OSBM

Pri príležitosti desaťročia duchovnej obnovy na Slovensku uverejňujeme komentár modlitby Pánovej - «Otče náš».

Naša viera je **vierou katolíckou**. Katolícka viera sa neopiera iba o Sväté Písmo; i keď všetci vieme, že Zjavenie všetkého potrebného pre našu spásu sa ukončilo smrťou posledného z apoštolov, naša viera sa opiera i o cirkevnú Tradíciu a o učiteľský úrad Cirkvi (*Magistérium*). To je charakteristika katolíckej viery.

Pravoslávni svoju vieru opierajú tak isto o Sväté Písmo, Tradíciu Cirkvi a učiteľský úrad Cirkvi (*synodalita*), ale neuznávajú primát Svätého Otca - pápeža v takom zmysle, ako my katolíci (napr. jeho neomylnosť, keď vyhlasuje ohľadom viery a morálky «*ex cathedra*»). To im chýba.

Protestanti neuznávajú ani Tradíciu Cirkvi ani jej učiteľský úrad (*Magistérium*), uznávajú iba Sväté Písmo a i z neho niektoré knihy nepokladajú za inšpirované Svätým Duchom.

Komentár modlitby, ktorú nás naučil modliť sa sám náš Pán Isus Christos, uverejnený na nasledujúcich stránkach, sa opiera nielen o Sväté Písmo, ale i o najstaršiu Tradíciu Cirkvi a zároveň jej najnovší učiteľský úrad - ktorý bol vyjadrený v novom *Katechizme katolíckej Cirkvi*.¹ “Novým” sa môže nazvať preto, lebo nahradil ten “starý” z čias Tridentského koncilu (1545—1563). Oficiálne sa však nazýva iba: «*Katechizmus katolíckej Cirkvi*», lebo náuka Cirkvi je tá istá, len jazyk a spôsob vyjadrovania sa je prispôbený novej dobe.

V talianskej teologickej literatúre pri citovaní *Katechizmu katolíckej Cirkvi* sa používajú skratky - prvých začiatkových písmen.² V slovenčine by to bolo: «KKC».

«Otče náš, ktorý si na nebesiach»

«Raz sa (Isus) na ktoromsi mieste modlil. Keď skončil, povedal mu jeden z jeho učeníkov: ‘Pane, nauč nás modliť sa, ako Ján naučil svojich učeníkov.’» (Lk 11,1) A Isus Christos skutočne naučil svojich učeníkov, ako sa majú modliť:

«Vy sa budete modliť takto: Otče náš, ktorý si na nebesiach...» (Mt 6,9). Naučil ich modlitbe «Otče náš», ktorú sa modlíme i my každý deň. Pozrime sa na túto modlitbu trochu zblíža: očami Otcov Cirkvi i nového *Katechizmu* pre katolícku Cirkev.

Oslovenie: «Otče» sa jasne objavuje i v osobnej modlitbe Isusa Christa v Getsemanskej záhrade. Isus hovoril: «Abba, Otče! Tebe je všetko možné. Vezmi odo mňa tento kalich. No nie čo ja chcem, ale čo ty.» (Mk 14,36). U sv. evanjelistu Matúša čítame: «Trochu poodišiel, padol na tvár a modlil sa: ‘Otče môj, ak je možné, nech ma minie tento kalich. No nie ako ja chcem, ale ako ty’» (Mt 26,39). Isus Christos sa tu modlil k svojmu Otcovi ako skutočný Syn ako druhá Božská osoba.

Keď Isus Christos hovorí Otcovi: «Otče-Abba», cítime v jeho slovách dve veci: 1.) hlboký rodinný vzťah (malé dieťa - otec); 2.) rešpekt (aký existuje medzi dospelým dieťaťom a jeho otcom). Pred Isusom žiadny Hebrej, ani nijaký človek takto neoslovoval Boha.

Človek - stvorenie Božie, sám o sebe nemôže nikdy osloviť Boha: «Otče». Môže to urobiť iba skrze Isusa Christa. Isus Christos je Syn Boží. Oslovuje Boha Otca - «Otče», i my oslovujeme Boha Otca v modlitbe, ktorú nás naučil sa modliť Isus Christos «Otče». Ako je to možné? Vďaka Isusovi Christovi, jedine vďaka nemu, sme boli povzdvihnutí zo stavu otroctva, v akom boli ľudia v Starom Zákone do stavu synov, adoptívnych synov Božích. Preto právo modliť sa «Otče náš» majú iba pokrstení - teda tí, ktorí boli pokrstení v mene Presvätej Trojice, krstom, ktorý ustanovil Isus Christos (Mt 28,19-20). I sv. Ján Zlatoústý (+407) hovorí: «Osoba, ktorá nie je ešte pokrstená, nemôže nazývať Boha ‘Otcom’» (*XIX. Homília na Matúša*, 5-6). Práve kvôli tomu kedysi museli ešte nepokrstení katechumeni (tzv. ohlásení) opúšťať Božiu Liturgiu krátko po vysvetlení sv. Evanjelia — lebo nemohli brať účasť na posvätení Darov a modliť sa modlitbu «Otče náš», teda oslovovať Boha svojím Otcom.

Jedine vďaka Svätému Duchu môže niekto skutočne od srdca povedať: «Abba, Otče!». Vidíme to veľmi jasne u sv. apoštola Pavla, ktorý hovorí: «Lebo ste nedostali ducha otroctva, aby ste sa museli zasa báť, ale dostali ste Ducha adoptívneho synovstva, v ktorom voláme: ‘Abba, Otče!’» (Rim 8,15). «Pretože ste synmi, poslal Boh do našich srdiec Ducha svojho Syna a on volá: ‘Abba, Otče!’» (Gal 4,6). Tieto citáty cituje v podobnom zmysle i II. Vatikánsky koncil vo svojej *Vieroučnej konštitúcii o Cirkvi* (4).

Na *Liturgii sv. Jána Zlatoústeho* je tiež veľmi pekne vyjadrený náš vzťah k Bohu - Otcovi: Hneď potom, ako sa veriaci pomodlili «Otče náš» - teda keď oslovili Boha ako svojho Otca, kňaz ich vyzýva, aby ho vyznali aj ako Pána sklonením svojich hláv «**ГЛАВЫ ВАША ГДѢВІ ПРИКЛОНИТЕ**» (Hlavy svoje pred Pá-

nom skloňte). A prítomní na Liturgii skutočne ukláňajú svoje hlavy. Týmto akoby vyjadrovali: Boh je náš Otec, avšak nezabúdajme aj na našu povinnú bázeň a úctu k nemu.

Boha - Otcom by mal oslovovať iba ten kresťan, ktorý žije spravodlivo. Zdôrazňuje to sv. Ján Zlatoústý:

«Keď niekto útočí ako vôl, ľahá si ako osol, neodpúšťa ako táva, obžiera sa ako medveď, hlce ako vlk, uráža (hryzie) ako škorpión, je ľstivý ako líška, erdží na (svoju) ženu ako nespútateľný kôň - ako môže takýto človek hovoriť slová, ktoré sú vlastné synovi a nazývať Boha svojim Otcom? Čím možno nazvať takéhoto človeka? Zvieratôm? Ale zvery majú iba jeden z týchto nedostatkov, kým človek zjednocuje v sebe všetky; stal sa horším ako nemé zvieratá.» (*O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 3).

Takýto kresťan nemá právo modliť sa modlitbu «Otče náš». Kresťan, ktorý žije v smrteľnom hriechu, je synom, ktorý vedome a dobrovoľne nechce uznať Boha za svojho Otca; pohŕda ním, preto sa nemôže modliť «Otče náš».

Sv. Gregor Nysejský (+394) doplňuje sv. Jána Zlatoústeho v tejto myšlienke, keď upozorňuje na súvis medzi modlitbou «Otče náš» a podobnosťou o márnotratnom synovi: Márnotravný syn opúšťa otcovský dom, vlast' a zníži sa na úroveň sviň. Tento mladík nenachádza šťastie, dokiaľ nepochopí, že morálne upadol. Hovorí: «Otče, zhrešil som proti nebu a voči tebe» (Lk 15,21). Márnotravný syn v podobenstve, ktoré rozpovedal Isus Christos by sám seba nebol nikdy vyznal hriešnikom voči nebu, keby nebol presvedčený, že v čase svojej zrady opustil aj inú vlast' - nebo. Preto jeho vyznanie ho robí hodným stáť v prítomnosti otca, ktorý beží k nemu, objíma ho a bozká.

Skutočne, ak kresťan žije v ťažkom hriechu a nechce sa ho zrieknuť, nech radšej ani neoslovuje Boha svojim Otcom. Keď sa však obráti, keď sa skutočne úprimne rozhodne vrátiť sa - potom ho môže opäť takto osloviť a Otec ho prijme vyjdúc mu v ústrety...

I Isus Christos hovorí: «Veru, veru, hovorím vám: Každý, kto pácha hriech, je otrok. A otrok neostáva v dome navždy; navždy ostáva syn» (Jn 8,34-35). Ten kto žije v hriechu, nie je synom, ale je otrokom, je otrokom hriechu, diabla...

Sv. Gregor Nysejský si kladie otázku:

«Prečo nás v tejto modlitbe Pán Isus učí oslovovať Boha menom Otče? Zdá sa mi, že dávajúc nám tento výraz, nerobí nič inšie, ako nám ešte viac zdôrazňuje, že náš život vo vzťahu k Bohu má byť ešte svätejší» (*O modlitbe Pánovej*, 2).

Sv. Cyprián (+258), vo svojej práci *O nedelnej modlitbe* (8-11), hovorí, že keď niekto po svojom krste hovorí «Otče náš, ktorý si na nebesiach», vyjadruje tým, že jeho Otec je na nebesiach, že sa zriekol pozemského otca a má iba jediného Otca - toho na nebi.

Keď oslovujeme Boha «Otče», neznamená to, že ignorujeme ďalšie Božie osoby. Podčiarkuje to Tertulián (+po r. 220): «keď hovoríme «Otče», vzývame v rovnakom čase i Syna, veď Isus Christos skutočne povedal: ‘Ja a Otec sme jedno’ (Jn 10,30)» (*O modlitbe* II.,1-7). Túto myšlienku veľmi pekne vyjadruje i obrad našej starodávnej *Liturgie sv. Jána Zlatoústeho*: potom ako sa ľudia pomodlili prvú časť modlitby «Otče náš», kňaz vyhlasuje vzhlas: «**І́ИХЪ ТВОЁ ЁСТЬ ЦА́РСТВО, ѿ СІЛА, ѿ СЛА́ВА, О́ЦА, ѿ СНА, ѿ СВАТА́ГЪ ДХ́А, НЫ́НѢ И ПРІ́СНУ, ѿ ВО ВѢ́КИ ВѢ́КІ́ВЪ**» (Lebo tvoje je kráľovstvo, moc i sláva Otca i Syna i Svätého Ducha teraz i vždycky i na veku vekov), čím oslavuje tajomstvo Presvätej Trojice, ktoré podčiarkol tiež i nový *KKC.*: Keď sa modlíme k Otcovi v modlitbe «Otče náš», neoddeľujeme ho od Syna a Ducha Svätého, pretože Presvätú Trojicu nemožno deliť (č.2789).

«Neprikázal nám hovoriť: ‘Otče môj, ktorý si na nebesiach’, ale ‘Otče náš, ktorý si na nebesiach’ - to preto, aby nás naučil, že máme spoločného Otca, a preto máme preukazovať bratské vzťahy jeden k druhému» - hovorí sv. Ján Zlatoústý (*O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 3).

Teodor z Mopsuetsie (+428) tiež upozorňuje, že sa modlíme «Otče náš» a nie «Otče môj», pretože Boh je Otcom pre nás všetkých. Preto my všetci sa máme správať medzi sebou ako bratia, ktorí majú toho istého Otca. Keď Boh je nám Otcom, my všetci sme si vzájomne bratmi. A skutočne i Isus Christos hovorí, že sme bratia: «Vy sa nedávajte volať Rabbi, lebo len jeden je váš Učiteľ, vy všetci ste bratia» (Mt 23,8). Tým, že sme sa stali adoptívnymi synmi, dostali sme i nebeské občianstvo: preto sa ďalej modlíme «ktorý si na nebesiach» (*Katechetické homílie* XI,7-9).

KKC vysvetľuje slovo «náš» takto: Toto slovo vo vzťahu k Bohu Otcu - nevyjadruje vzťah vlastníka k svojmu vlastníctvu (č.2786), ale vyjadruje nový vzťah, ktorý vznikol medzi Bohom Otcom a jeho ľudom a to vďaka Synovi - Isusovi Christovi (č.2787). «Náš» znamená, že je Otcom nás - teda všetkých, ktorí patríme do Cirkvi. Cirkev je stelesnením tohto krásneho vzťahu medzi Bohom a ľuďmi vďaka jednorodenému Synovi «prvorodenému medzi mnohými bratmi» (Rim 8,29). Každý kresťan, ktorý sa modlí «Otče náš», modlí sa v tomto spoločenstve Cirkvi: «Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu

dušu.» (Sk 4,32) (č.2790).

«Naučil nás slová: ‘«Otče náš», ktorý si na nebesiach’ nie preto, že by sa Boh nachádzal iba na nebesiach, ale aby nás, ktorí sa túlame po zemi usmernil, aby sme sa začali dívať na nebesia a ožiaril nás krásou nebeských bláh, obrátil tým smerom i všetky naše túžby.» (sv. Ján Zlatoústý, *O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 3).

KKC hovorí, že slová: «Ktorý si na nebesiach» - neznamenajú nejaké konkrétne miesto, ani vzdialenosť Boha od nás, ale spôsob bytia, jeho vznesenosť (č.2794). Cituje tu *List Diognetovi* (z druhej polovice 2. storočia): «Kresťania sú v tele, ale nežijú podľa tela. Žijú svoj život na zemi, ale sú občanmi neba» (5,8-9) (č.2796).

«Posväť sa meno tvoje»

Ako môžeme my posvätiť meno Boha - Otca? Veď Boh je najsvätejší.

Otcovia Cirkvi pochopili tieto slová, ktoré nás naučil v modlitbe «Otče náš» Isus Christos ako výzvu, aby sme sa my stali svätými a aby sme oslavovali Boha svojim svätým životom:

Tertulián napríklad túto myšlienku vyjadruje takto: «Keď hovoríme: ‘posväť sa meno tvoje’, prosíme, aby toto Meno bolo posvätené v nás, ktorí žijeme v ňom» (*O modlitbe* III., 1-4). Sv. Cyprián, dopľňuje Tertuliána: «Pretože (Boh) povedal: ‘Budte svätí, lebo ja, Pán, Boh váš, som svätý!’ (Lev 19,2), prosíme, aby sme vytrvali v tom, čo sme začali, keď sme boli posvätení v krste. A o to ho prosíme každý deň. Každý deň skutočne potrebujeme, aby sme boli posväcovaní» (*O nedelnej modlitbe*, 12). Ako vidíme, sv. Cyprián dáva slová prosby «posväť sa meno tvoje» do súvisu s našim krstom. Pri krste sme sa zriekli hriechu, satana, rozhodli sme sa, že budeme žiť tak, aby sme už nežili my (teda starý hriešny človek), ale Isus Christos v nás. Slovami «posväť sa meno tvoje» prosíme Pána Boha o to, aby nám dodal sily, aby sme skutočne vždy vytrvali v našich krstných sľuboch, a aby sme ho nikdy nezradili tým, že spáchame nejaký hriech.

Sv. Cyril Jeruzalemský (+386) hovorí v rovnakom zmysle:

«Meno Božie je sväté už pre svoju prirodzenosť; jeho svätosť nezávisí od toho, či to hovoríme, alebo nie. Pretože však u hriešnikov je toto meno znevažované, lebo je napísané: ‘Lebo pre vás sa pohania rúhajú

Božiemu menu' (Rim 2,24, tiež Iz 52,5), modlíme sa, aby meno Božie bolo posväcované v nás» (*Katechézy XXIII.*,12).

Ako? Skutkami - tým že budeme žiť ako kresťania a takto ukážeme svetu, že Boh skutočne existuje.

Sv. Ján Zlatoústý upozorňuje, aby si nikto nemyslel, že týmito slovami modlitby «Otče náš» my posväcujeme Boha a robíme ho viac svätým. Uvádza príklad pozemských kráľov, ktorým sa ľudia tiež klaňajú. Tí však, ktorí sa im klaňajú a chvália ich, chvália iba to, čo títo kráľi už majú, nie to, čo nemajú. Podobne i my, keď hovoríme «posväť sa meno tvoje», iba chválime a ospevujeme svätosť Boha, ktorý je najsvätejším zo všetkých svätých (*O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 4).

Sv. Ján Zlatoústý v inej svojej homílii dáva prosbu: «posväť sa meno tvoje» do súvisu s úvodným oslovením: «Otče náš». Hovorí:

«Hľa modlitba hodná toho, kto oslovuje Boha svojim 'Otcom': nič iné si prvšie neželá ako to, aby jeho Otec bol oslavovaný. Všetko ostatné podriaďuje tomuto cieľu. 'Posväť sa' v skutočnosti neznamená nič iné, ako 'buď oslávený'. Boh má svoju slávu, ktorá je nekonečná a ktorá bude trvať večne. I napriek tomu Isus Christos prikazuje tomu, kto sa modlí, aby najprv prosil, aby bol (Boh) oslávený aj prostredníctvom svätosti nášho života».

Ďalej Zlatoústý cituje slová Isusa Christa z evanjelia od sv. Matúša: «Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach» (Mt 5,16). A Zlatoústý ďalej pokračuje:

«Je to podobne, akoby sme povedali Bohu: Pomôž nám, aby sme žili tak čisto a dokonale, aby všetci, ktorí nás vidia, ťa začali oslavovať. Dokonalosť kresťana má byť skutočne takou, aby každý, kto vidí jeho skutky, pre tieto skutky začal oslavovať Boha» (*XIX. Homília na Matúša*, 4).

Sv. Ján Zlatoústý tu veľmi dobre postrehol skutočnosť, že prosba «posväť sa meno tvoje» v modlitbe «Otče náš» je prvá a preto ju dal do súvisu s oslovením «Otče».

Teodor z Mopsuetsie si tiež myslí, že slová: «posväť sa meno tvoje» sa najlepšie vysvetlia slovami Isusa Christa, ktorými nás vyzýva: «Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca, ktorý je na nebesiach» (*Katechetické homílie*, XI., 10).

Teda opäť, aby sa Jeho meno posvätilo v nás tak, aby sme konali dobré

skutky a to v takej miere, aby sme sa stali svedectvom existencie Pána Boha a ľudia na našom živote videli, že Boh skutočne existuje - aby sme boli otvoreným Evanjeliom (Dobrou zvestou) pre všetkých tých, čo nás obklopujú a ktorí možno nikdy v živote neotvorili Sväté Písmo, aby si z neho niečo prečítali. Pre všetkých tých sme my, jediným otvoreným Svätým Písmom, ktoré môžu čítať každý deň, keď sa s nami stretávajú.

Nový *Katechizmus katolíckej Cirkvi* hovorí:

«Vo vode Krstu sme boli 'obmytí... posvätení... ospravedlnení... v mene Pána Isusa Christa a v Duchu nášho Boha' (1Kor 6,11). Počas celého nášho života nás náš Otec volá 'k posväteniu' (1Sol 4,7), (...) 'v Christovi Isusovi, ktorý... sa pre nás stal posvätením' (1Kor 1,30)» (č.2813).

Z toho nám vychádza, že jeho Meno má byť posvätené v nás a nami. Ako vidíme, nový *KKC* tiež na týchto slovách modlitby «Otče náš» zdôrazňuje vzťah medzi krstom, nami a Isusom Christom pri «posväcovaní» mena Božieho v neustálom raste v našej svätosti.

«Príď kráľovstvo tvoje»

Pri vysvetľovaní týchto slov modlitby «Otče náš» rozoznávame u Otcov Cirkvi dve základné tendencie:

1.) Vysvetľovať ich eschatologicky - to je v zmysle, aby čím skôr prišiel koniec sveta a Isus Christos, aby sme sa čím skôr aj s telom dostali k nášmu Otcovi do neba. Ako prvý sa v tomto zmysle vyjadril Tertulián. V čase, keď žil Tertulián, Rímskou ríšou zúrili prenasledovania kresťanov, preto pri vysvetľovaní týchto slov bol Tertulián inšpirovaný knihou *Zjavenia*:

«Duše mučeníkov pod oltárom kričia na Pána: 'Dokedy, Pane, svätý a pravdivý, nebudeš súdiť a mstiť našu krv na tých, čo obývajú zem?' (Zj 6,10). Ich pomsta začne iste na konci sveta. Príď čím skôr, Pane, tvoje Kráľovstvo, túžba kresťanov; zmätok pre pohanov; radosť pre anjelov» (*O modlitbe* V., 1-4).

Toto vysvetlenie Tertuliána preberá doslovne i *KKC* (č.2817). Ten istý *Katechizmus* vysvetľuje tieto slová i slovami «Marana tha» - «Príď, Pane Isuse!» (Zj 22,20). Teda opäť v zmysle očakávania Božieho kráľovstva v plnosti na konci vekov.

2.) Iní Otcovia Cirkvi vysvetľovali tieto slová modlitby Pánovej viac v zmysle

kráľovstva Pána Boha v nás, v našom vnútri. Aby konečne prišlo kráľovstvo Isusa Christa, aby Boh prebýval v nás a aby sme sa podľa toho i správali a žili. Sv. Cyprián (+258) napríklad hovorí: «Podobne, ako prosíme, aby sa jeho meno posvätilo v nás, tak isto i tu prosíme, aby sa uskutočnilo v nás jeho kráľovstvo» (*O nedelnej modlitbe*, 13).

Origenes (+ okolo r. 254) vysvetľuje tieto slová modlitby «Otče náš» takto:

Božie kráľovstvo je už medzi nami (Lk 17,21), Božie kráľovstvo je v nás. Je jasné, že ten, kto sa modlí, aby prišlo Božie kráľovstvo, prosí, aby toto kráľovstvo, ktoré je v ňom, v ňom rástlo a prinieslo i plody, ktoré sa prejavia v jeho dokonalosti. Keď chceme, aby v nás kraľoval Boh, nech nikdy nevládne v našom smrteľnom tele hriech (Rim 6,12) (*O modlitbe* XXV., 1-3).

Podobne sa vyjadril i sv. Cyril Jeruzalemský a jeho cituje i *KKC* (č.2819):

«Iba čisté srdce môže povedať bez strachu: 'príd kráľovstvo tvoje'. Je nám potrebné povedať spolu so sv. Pavlom: 'Nech teda nevládne hriech vo vašom smrteľnom tele' (Rim 6,12). Ten, kto sa zachováva čistým vo svojich skutkoch, myšlienkach a slovách, môže povedať Bohu: 'príd kráľovstvo tvoje'» (*Katechézy mystagogické* 5 ,13).

Sv. Ján Zlatoústý (+407) vysvetľuje slová «príd kráľovstvo tvoje» v zmysle, že nemáme byť priviazaní na pozemské veci, ale máme byť obrátení smerom k budúcnosti, k Otcovi, od ktorého očakávame odmenu v budúcnosti (*XIX. Homília na Matúša*, 4-5). V našich pozemských trápeniach máme mať vždy pred očami život večný - život na nebesiach a túžiť po ňom (*O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 4).

Prepodobný Simeon Nový Bohoslov (+1022) porozumel tieto slová modlitby «Otče náš» ako výzvu k pokániu:

«Pán hovorí vo svätom Evanjeliu: 'Robte pokánie, lebo sa približuje kráľovstvo Božie'. A tak, chceš, aby k tebe prišlo kráľovstvo? Kajaj sa. Ak sa nepokajáš, hocikolko budeš hovoriť 'príd kráľovstvo tvoje', ono nepríde k tebe» (*XXIX. Slovo*, 3).

Pokiaľ sa nezačneme úprimne kajat' za naše hriechy, kráľovstvo Božie v našom srdci nikdy nenastane a naďalej bude v nás kraľovať knieža tohto sveta — satan a to samozrejme len na našu záhubu. Kráľovstvo nebeské začína v našom srdci v momente krstu a neustále sa v nás posilňuje prijímaním Isusa Christa v Eucharistii, pretože vlastniac Boha - Presvätú Trojicu, vlastníme zároveň i celé nebo. Takto sme občanmi neba, žijúcimi zatiaľ vo vyhnanstve (exile) na zemi.

«Bud' vôľa tvoja ako v nebi tak i na zemi»

Ako máme rozumieť tieto slová modlitby Pána? Bežne sa táto prosba vysvetľuje tak, že prosíme Pána Boha, aby nám dodal sily, aby sme skutočne plnili Jeho vôľu tu na zemi podobne, ako ju plnia anjeli v nebi. Otcovia Cirkvi vo všeobecnosti vysvetľovali tieto slová modlitby «Otče náš» takto: prosíme, aby sa vôľa Božia diala všade (na nebi i na zemi), avšak predovšetkým v každom z nás osobne a to tak, že budeme plniť prikázania Božie.

Sv. Cyprián vysvetľuje slová «ako v nebi tak i na zemi» takto:

«Máme telo, ktoré povstalo zo zeme a ducha (dušu), ktorý k nám prišiel z neba. Sme zemou i nebom a prosíme, aby sa vôľa Božia plnila v jednom i druhom, teda v našom tele i duchu. Medzi telom a duchom je neustály boj, (...) pretože duch hľadá veci nebeské a telo veci pozemské a svetské. Preto prosíme, aby naše telo i duch s pomocou Božou, hľadali to isté (teda kráľovstvo nebeské)» (*O nedelnej modlitbe*, 14-17).

V *Homílii na sv. Matúša* sv. Ján Zlatoústy hovorí, že tieto slová znamenajú, aby sa plnila vôľa Božia všade na zemi. Aby všade na zemi vládla pravda, bola odstránená všetka zloba, aby rozkvitli čnosti, aby nebolo na zemi nič, čo by ju odlišovalo od neba (XIX., 5).

Plniť vôľu nášho nebeského Otca je veľmi výhodné. Mnohokrát prosíme Pána Boha o niečo, ale potom, po určitom čase, sme radi, že nás nevyslyšal, lebo keby nám to dal, boli by sme veľmi nešťastní. Podobnú skúsenosť mal i prepodobný Nil Sinajský (+okolo r. 450):

«Veľakrát som sa modlil a prosil, aby som dostal to, čo sa zdalo pre mňa vhodným a trval som na prosbe, nerozumne potláčajúc vôľu Božiu a nechávajúc Bohu možnosť urobiť lepšie, čo On vidí užitočnejším pre mňa. Ale dostanúc prosené, som potom upadol do veľkého smútku, a to preto, lebo som neprosil, aby bolo podľa vôle Božej. Vec sa totiž ukázala pre mňa nie takou, ako som predpokladal» (*Slovo o modlitbe*, 32).

Sv. Ján Zlatoústy celú hĺbkou slov «bud' vôľa tvoja» zhrňuje takto:

«Nie je potrebné pozerat' sa len na skutky, ale treba si všimnúť i príčinu skutkov. Čo je podľa vôle Božej, to, hoci by sa zdalo nedobrym, je lepšie ako hocičo iné. A čo je proti, alebo v nezhode s vôľou Božou, to, hoci by sa aj zdalo tým najlepším, je horšie a skazenejšie ako všetko ostatné» (*IV. Slovo proti judaizujúcim*, 1).

Isus Christos, nielen, že sa kázal modliť apoštolom slová «bud' vôľa tvoja...», ale i sám sa ich modlil: tieto slová jasne objavujeme v jeho modlitbe v Oli-

vovej záhrade tesne pred utrpením-strastami. Isus sa modlí: «Otče, ak chceš, vezmi odo mňa tento kalich! No nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane!» (Lk 22,42). Išlo tu jasne o to, že tieto slová aplikoval i na seba. Stal sa tým, i v tomto, vznešeným príkladom pre nás. «Mojím pokrmom je plniť vôľu toho, ktorý ma poslal» — hovorí Isus Christos (Jn 4,34).

Plnením vôle Božej sa odlišuje i anjel od diabla: kým prvý plní vôľu Božiu s radosťou a je pritom prešťastný, ten druhý je v celej svojej bytosti preniknutý nenávisťou a plnenie Božej vôle mu spôsobuje strašné muky. Sv. Písmo hovorí o posadnutom človekovi z Gerazy, ktorý prebýval dlhú dobu v hrobách. Keď Isus Christos vystúpil z člna na tamojšie pobrežie, ako prvý zo všetkých mu však pribehol v ústrety a padol mu k nohám, prvý ho vyznal Synom Božím... Teda na prvý pohľad sa zdá, že tento posadnutý legiónom zlých duchov bol nábožnejší ako obyvatelia mesta a že mal i väčšiu vieru ako oni. Jeho prvé slová však boli: «Čo tá do mňa, Isuse, Synu Boha Najvyššieho? Prosím ta, *nemuč ma!*» (Lk. 8,28). A Sväté Písmo hneď vysvetľuje o akú muku tu išlo: «(Isus) totiž rozkázal nečistému duchu, aby vyšiel z toho človeka» (Lk 8,29). Splniť Božiu vôľu bolo pre diabla neznesiteľnou mukou. Skutočne, plniť vždy Božiu vôľu je základnou charakteristikou anjelov i každého svätého kresťana.

«Keď budeme klásť nadovšetko dôraz na plnenie vôle Božej, potom všetko dobré ako rieka potečie ku nám, a my nebudeme cítiť nijaké smutné pocity, pretože milosť Božia nám bude všetko meniť na úžitok» - hovorí sv. Ján Zlatoústý (*XXXVIII. Beseda na knihu Genézy*, 7).

Keď niečo prosíme od Pána Boha, prosme preto vždy s odovzdaním sa do jeho vôle. Nech nám to Pán Boh dá a splní, ale iba vtedy, ak to nebude na prekážku našej spásy. Aby sa nám to obdržané náhodou nestalo príčinou nášho zaštratenia.

Je zaujímavé, že podobnú štruktúru má i modlitba, ktorú nás naučil Isus Christos. Najprv je prosba: «bud' vôľa tvoja» a až potom prosba «chlieb náš každodenný daj nám dnes». Teda akoby sme prosili Pána Boha: “Prosím Ťa, daj mi to a to, ale najprv nech sa stane podľa Tvojej vôle, až potom podľa mojej. Ak mi to nedáš, uspokojím sa i tak, pretože viem, že Ty vieš najlepšie, čo mi je potrebné”.

Knihá Prísloví Starého Zákona nám tiež hovorí: «Zver diela svoje na Pána, a podaria sa tvoje zámery» (16,3). Skutočne, kto sa od srdca bude modliť slová modlitby Pánovej «bud' vôľa tvoja» a až potom bude prosiť to, čo je mu potrebné, v tom nielen že bude prebývať Boží pokoj - Isus Christos, ale i ním prosené veci sa budú skutočne dariť.

Nielenže sa nám doporučuje plniť vôľu Božiu, ale jej plnenie je i pod-

mienkou pre našu spásu. Isus Christos nás jasne upozorňuje: «Nie každý, kto mi hovorí: 'Pane, Pane', vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach» (Mt 7,21). Každý má plniť vôľu Božiu! Ten, kto sa pokúša proti nej, toho spása duše je v nebezpečenstve a ak sa nezmení, sám sa odsudzuje do večného zatratenia.

Aká je však vôľa nášho nebeského Otca? V praktických prípadoch, ktoré nám prináša život, je to mnohokrát ťažko určiť. Prvým našim krokom vpred je však ten, že vôbec chceme plniť vôľu Božiu. Origenes hovorí: «Hľadanie Božej vôle, je prvým pravidlom pre duchovnú prax» (*O modlitbe* XXVI.,1). Hľadanie Božej vôle je prvým krokom napred. Ako sa ju však dozvieme? Predovšetkým v osobnej modlitbe - rozhovore s Bohom. Pán Boh si však poslúži i viditeľnejšími prostriedkami ako: spovedníkom, rodičom, dobrou knihou...

Sv. Pavol nám hovorí: «Nepripodobňujte sa tomuto svetu, ale premeňte sa obnovou zmysľania, aby ste vedeli rozoznať, čo je Božia vôľa, čo je dobré, milé a dokonalé» (Rim 12,2). Teda ak chceme poznať vôľu Božiu, nesmieme sa prispôbovať svetu a jeho zmysľaniu, máme sa premeniť vo svojom myslení a to tak, že budeme myslieť ako myslel Isus Christos, vtedy sa nám Pán Boh jasnejšie ozve a budeme určite poznať Jeho vôľu.

KKC vysvetľuje vôľu Boha - Otca takto:

«Vôľou nášho Otca je, 'aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu' (1Tim 2,4). On je 'trpezlivý... a nechce, aby niekto zahynul' (2Pt.3,9). Jeho prikázaním, ktoré zahŕňa všetky ostatné a ukazuje nám jeho Vôľu je, aby sme milovali jeden druhého, ako on nás miloval (Jn 13,3; 1Jn 3,4; Lk 10,25-37)» (č.2822).

Niektorí si slová «buď vôľa tvoja» vysvetľujú mylne v zmysle nečinnosti. "Nech Pán Boh robí, nech mi Pán Boh dá a ja budem na to čakať...". Nestačí však iba pomodliť sa «buď vôľa tvoja», "ľahnúť si na posteľ" a čakať. To Pán Boh nechce.

Ľudské úsilie je totiž ako práca poľnohospodára. Všetci vedia, že nestačí iba orať a siať. Úroda závisí i od slnka, dažďa, počasia. Občas sa stáva, že prídu roky, keď sa pri veľkej námahe získa málo, alebo zasa naopak. A predsa, normálne platí: Čím sa lepšie pole obrába, tým lepšiu úrodu prináša.

Človek má urobiť všetko, čo je v jeho silách - má obrobiť pole. A Pán Boh sa postará o všetko ostatné. Ty urob "čo je len možné" a On dokončí "čo je pre teba nemožné". Vtedy slová «buď vôľa tvoja» budú skutočne na mieste a v zmysle, ako ich chápal Isus Christos. I tu platí heslo: "Človeče, pričiň sa a Boh tí pomôže". «Naše správanie sa zaleží od dvoch faktorov: od nášho slobodného výberu a od spolupráce Boha, od jeho pomoci. Ak by chýbal jeden z týchto fakto-

rov, druhý by ostal neúčinným» (Niceta Stetato, *Duchovný raj*, 2). Pán Boh chce, aby sme urobili všetko, čo je v našich silách - a to čo nie je v našich silách? Prečo sa trápiť? «Buď vôľa tvoja».

Isus Christos nás tiež vyzýva, aby sme sa netrápili:

«A kto z vás si môže starosťami pridať čo len lakeť k svojmu životu? (...) Keď teda Boh tak oblieka rastlinu, ktorá je dnes na poli a zajtra ju hodia do pece, o čo skôr vás, maloverní?! Ani vy sa nezháňajte, čo budete jesť alebo čo budete piť a nebudte ustarostení! Veď toto všetko zháňajú ľudia tohto sveta. Váš Otec predsa vie, že toto potrebujete. Ale hľadajte kráľovstvo a toto dostanete navyše» (Lk 12,22-31).

U sv. evanjelistu Matúša čítame, ako nám Isus Christos ďalej hovorí:

«Pozrite sa na nebeské vtáky: nesejú, ani nežnú, ani do stodôl nezhrmažďujú a váš nebeský Otec ich živí. Nie ste vy oveľa viac ako ony? (...) Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše. Preto nebudte ustarostení o zajtrajšok; zajtrajší deň sa postará sám o seba. Každý deň má dosť svojho trápenia» (Mt 6,26-34).

Isus Christos, povzbudiac nás v predchádzajúcich prosbách modlitby «Otče náš» v túžbe a želaní po nebeskom kráľovstve, nás teraz týmito slovami povzbudzuje k tomu, aby sme sa odovzdali do vôle Božej, a to ako vo veciach neba tak i zeme. Lebo naša duša je ľahučká, chcela by ísť do neba, ale telo ju ťahá nadol - k zemi, k pozemským veciam. «Ale pri Tvojej pomoci i nemožné sa stane možným, buď vôľa tvoja ako v nebi tak i na zemi» (sv. Ján Zlatoústý, *O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 4).

«Chlieb náš každodenný daj nám dnes»

Otcovia Cirkvi vysvetľovali tieto slová modlitby Pánovej v dvoch základných tendenciách:

1.) ako prosbu o normálny chlieb, či vlastne všetko to, čo je nevyhnutné pre náš život (sv. Cyprián, sv. Gregor Nysejský, sv. Ján Zlatoústý, sv. Augustín);

2.) ako prosbu o eucharistický chlieb - Isusa Christa pod spôsobom chleba a vína (sv. Cyprián, sv. Cyril Jeruzalemský, sv. Ambróz, sv. Augustín).

Nový KKC podčiarkuje obidve vysvetlenia týchto slov modlitby «Otče náš», obohacujúc ich ešte o myšlienku, že pod «*chlebom*» treba rozumieť i slovo Božie - teda sv. Evanjeliu a povinnosť ohlasovať ho svetu.

Staroslovanský výraz «ХЛѢБЪ НАШЪ НАСДѢЦНЫЙ» v preklade solúnskych bratov Cyrila a Metoda zahŕňa v sebe všetky tieto teologické pravdy: slovo «НАСДѢЦНЫЙ» doslovne totiž neznamená len každodenný, ale i potrebný k existencii, potrebný k nášmu životu a to ako telesnému, tak aj duševnému.³ I tu vidíme genialitu sv. bratov, ktorí pri preklade modlitby «Otče náš» z gréčtiny do reči našich predkov zohľadnili skutočný význam originálneho gréckeho *ἐπιούσιος*.

Pôvodný grécky výraz *ἐπιούσιος*, ktorý použil evanjelista sv. Matúš doslovne znamená «vzťahujúci sa k novému dňu, k zajtrajšku».⁴ Isus Christos nás teda v modlitbe «Otče náš» naučil prosiť o chlieb «budúceho života», «zajtrajšieho dňa», pričom zajtraškom sa tu rozumie i nebeský život; chlieb dávajúci život, existenciu v budúcom svete, večnosť — teda sv. Eucharistiu.

Pojem *ἐπιούσιος* vyskytujúci sa v gréckom origináli Sv. Písma teda v sebe zahŕňa všetko to, čo je potrebné pre život pozemský i nebeský. Veľmi jasne je to vyjadrené v modlitbe «Otče náš» v koptskej reči u východných kresťanov žijúcich v Egypte: «chlieb náš zo zajtrajška daj nám dnes».

Sv. Hieronym vo svojom preklade latinskej Vulgáty, preložil originálny grécky výraz *ἐπιούσιος* dvoma rôznymi spôsobmi, ktoré tiež odpovedajú vyššie spomínaným základným tendenciám vo vysvetľovaní slov modlitby «Otče náš»: *supersubstantialem* (Mt 6,11), čo je presný ekvivalent cyrilometodejského staroslovanského «НАСДѢЦНЫЙ» a *quotidianum* — každodenný (Lk 11,3).

Sv. Cyprián vysvetľuje «chlieb» tiež v oboch významoch, hovorí:

«Prosíme, aby sme mali každý deň tento chlieb (v zmysle sv. Eucharistie), aby sme sa nikdy neoddelili od tela Christovho, spáchajúc nejaký ťažký hriech (...), pretože potom by sme tento chlieb (telo Christovo v Eucharistii) nemohli prijať. (...) Isus Christos sám povedal: 'Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba. Kto bude jesť z tohoto chleba, bude žiť naveky. A chlieb, ktorý ja dám, je moje telo za život sveta' (Jn 6,51)».

Ďalej pokračuje sv. Cyprián:

«Tieto slová sa môžu pochopiť i v nasledujúcom význame. My, ktorí sme sa zriekli sveta a vďaka našej viere a duchovnej milosti, sme znevážili jeho bohatstvá a prázdnotu, prosíme pre nás iba jedlo (...). Sám Pán nám povedal: 'Nebudte ustarostení o zajtrajšok; zajtrajší deň sa postará sám o seba. Každý deň má dosť svojho trápenia' (Mt 6,34). Správne preto, ten, kto nasleduje Isusa Christa, žiada iba toľko jedla, koľko potrebuje na dnešný deň, pretože je zakázané žiadať jedlo na zajtrajšok. Žiadať si dlho žiť na tejto zemi je v ostrom kontraste so slovami: príď skoro kráľovstvo Božie».

Potom sv. Cyprián cituje slová sv. apoštola Pavla, ktorý k nám hovorí:

«Veď nič sme si na svet nepriniesli a nič si ani nemôžeme odniesť. Uspokojíme sa s tým, že máme čo jesť a čo si obliecť. Lebo tí, čo chcú zbohatnúť, upadajú do pokušenia a osídla a do mnohých nezmyselných a škodlivých žiadostí, ktoré ľudí ponárajú do záhuby a zatratenia. Lebo koreňom všetkého zla je láska k peniazom; niektorí po nich pachtili, a tak zablúdili od viery a spôsobili si mnoho bolestí (1Tim 6,7-10).

Spravodlivému nemôže chýbať každodenné jedlo, pretože je napísané: 'Pán nedopustí, aby spravodlivý hladoval' (Kniha prísloví 10,3), a tiež: 'Chlapec som bol, a už som kmet, a nevidel som, že by spravodlivý opustený bol a ani semä jeho aby žobralo si chlieb' (Žalm 36,25). Tiež sám Pán dal svoj sľub, keď povedal: 'Nebuďte ustarostení o svoj život, čo budete jesť, ani o svoje telo, čím sa zaodujete. Veď po tomto všetkom sa zhánajú pohania. Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete. Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše' (Mt 6,25-33)» (sv. Cyprián, *O nedelnej modlitbe*, 18-21).

Sv. Gregor Nysejský (+394) tieto slová vysvetľuje takto:

«Anjel vo svojich modlitbách neprosí Pána, aby mu dal chlieb, pretože nevlastní prirodzenosť, ktorá by chlieb potrebovala. Ale človekovi bolo prikázané, aby chlieb prosil, pretože jeho organizmus sa neustále vyprázdňuje a nevyhnutne potrebuje nejakú hmotu, ktorá ho vyplní. (...) Preto sme poučovaní, aby sme hľadali to, čo je nevyhnutné na udržanie nášho fyzického života, hovoriac Pánovi: 'Daj nám chlieb', nie bohatstvo ani luxus, nie purpur (drahé šaty) ani ozdoby zo zlata a drahých kameňov, či striebra, nie vlastnenie rozsiahlych pozemkov ani veľké vojská ani vládu nad nepriateľmi či národmi (...). Nič inšie - nič také, čo by nás oddaľovalo od vecí Božích, ale iba chlieb. (...) Slovo 'dnes'? Tu nachádzame ďalšie morálne poučenie: Pomáha nám pochopiť, že náš ľudský život je dočasný. Každému patrí iba prítomnosť. Nádej v budúcnosť je mnohokrát zahalená do hmly, mnohokrát nevieme, čo nám prinesie zajtrajšok. Prečo sa potom trápime pre zajtrajšok? Pán Boh nám zakazuje trápiť sa pre zajtrajšok, akoby nám povedal: 'Ten, kto ti dá deň, ti dá i všetko to, čo je potrebné pre tento deň'. (...) 'Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše' (Mt 6,33)» (sv. Gregor Nysejský, *O nedelnej modlitbe*, IV).

Skutočne pre nás platí toto: Minulosť je vodou, ktorá sa už nevráti na náš mlyn, preto treba vedieť zabúdať. Budúcnosť je v rukách Božích: preto netreba sa príliš vzrušovať a myslieť do budúcnosti. Prítomnosť je však v našich rukách a s ňou sa učme narábať a dobre ju použiť!

Vysvetlenie sv. Jána Zlatoústeho sa dá zhrnúť takto:

1.) prosíme chlieb - teda ten najpotrebnejší pokrm - nie na obžieranie sa, ale na jedenie;

2.) prosíme jedlo na dnešný deň, nie na zajtrajší - «Veď načo sa trápiť pre zajtrajší deň tomu, kto ho môže byť ani neuvidí (nedožije sa). Kto prekonáva námahu, ale nežne úrodu?» (*O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 5).

KKC, ako bolo už na začiatku spomenuté, vysvetľuje túto časť modlitby ako prosbu o všetko nevyhnutné pre život (č.2837). Podčiarkuje tiež predovšetkým sociálny charakter týchto slov modlitby «Otče náš».

Veľmi zdôrazňuje slová «daj nám». Modlíme sa «nám» nie «mne», teda prosíme chlieb pre všetkých, sme solidárni s inými a ich potrebami (č.2829). Tiež slová «chlieb náš» - «náš» - to znamená, ak niekto má nadbytok chleba, nadbytok dobier, mal by ich dať do použitia spoločnosti, nie z donútenia, ale z lásky, aby nadbytok jedných vyrovnal nedostatok iných (č.2833).

Ďalej nový *Katechizmus* upozorňuje, že v týchto slovách sa skrýva i výzva všetkým nám - kresťanom, ohlasovať svetu Dobrú novinu - Evanjelium, pretože: «Človek nežije len z chleba, ale zo všetkého, čo vychádza z úst Božích» (Deut 8,3). Na zemi totiž existuje hlad, «nie hlad po chlebe a nie smäd po vode, ale počuť slová Pánove» (Am 8,11). Preto sa táto prosba modlitby «Otče náš» týka i Chleba Života, totiž Slova Božieho prijímaného s vierou a taktiež Isusa Christa, s ktorým sa osobne stretávame v Eucharistii (č.2835).

«A odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom»

Tertulián dáva tieto slová modlitby Pánovej do súvisu s podobenstvom, ktoré rozpovedal Isus Christos:

«Preto sa nebeské kráľovstvo podobá kráľovi, ktorý sa rozhodol vyúčtovať so svojimi sluhami. Keď začal účtovať priviedli mu jedného, ktorý bol dlžen desatisíc talentov. Ale pretože nemal skadiaľ vrátiť, pán rozkázal predať jeho samého aj jeho ženu aj deti i všetko, čo mal a dlh splatiť. Vtedy mu sluha padol k nohám a na kolenách ho prosil: 'Pozhovej mi a všetko ti vrátim'. A pán sa nad sluhom zľutoval, prepustil ho a odpustil mu dlžobu.

No len čo ten sluha vyšiel, stretol sa so svojím spolusluhom, ktorý mu dlhoval sto denárov. Chytil ho pod krk a kričal: 'Vráť, čo mi dlhuješ!' Jeho spolusluha mu padol k nohám a prosil ho: 'Pozhovej mi a dlžobu ti splatím'. On však nechcel, ale odišiel a vrhol ho do žalára, kým dlh nesplatí». Keď sa o tom dozvedel pán, predvolal si ho a povedal mu: «'Zlý sluha, ja som ti odpustil celú dlžobu, pretože si ma prosil. Nemal si sa teda aj ty zľutovať nad svojim spolusluhom, ako som sa ja zľutoval nad tebou?' A rozhnevaný pán ho vydal mučiteľom, kým nesplatí celú

dlžobu.» A ďalej pokračuje Isus Christos: «Tak aj mŕj nebeský Otec urobí vám, ak neodpustíte zo srdca každy svojmu bratovi» (Mt 18,23-35).

Skutočne, ak neodpustíme svojim blížnym, ani nám nebude odpustené. Na inom mieste Isus Christos hovorí: «Odpúšťajte a odpusti sa vám» (Lk 6,37). A keď sa ho opýtal Peter, či sa má odpustiť bratovi sedem krát, Isus mu odpovedal: «Hovorím ti: Nie sedem ráz, ale sedemdesiatsedem ráz» (Mt 18,21-22). Keďže sedmička je vo Sv. Písme číslom absolútne dokonalým, tým mu vlastne Isus Christos povedal, že sa má odpúšťať vďy (*O modlitbe*, VII., 1-3).

I nový KKC podčiarkuje skutočnosť, že naša prosba (o odpustenie našich hriechov) v modlitbe «Otče náš», bude vypočutá iba za podmienky, že najprv sme my odpustili. Naša prosba je namierená do budúcnosti: «odpusť nám naše viny», podmienka pre odpustenie vřak musí byť splnená ešte predtým: «ako i my odpúšťame svojim vinníkom» (č.2838).

«Odpustenie je vrcholom kresťanskej modlitby. (...) Odpustenie svedčí i o tom, že v našom svete je láska silnejšia ako hriech. Mučeníci včerajška i dneřka obnovujú toto svedectvo Isusa Christa. Odpustenie je i základnou podmienkou zmierenia sa synov Božích s ich Otcom a ľuďmi medzi sebou» (č.2844). Kresťan od nekresťana sa odlišuje práve tým, že vie odpúšťať.

“Odpustiť” — to neznamená hovoriť, že sme odpustili a pritom neustále gániť na previnilca voči nám. Ako my k nemu, tak aj Pán Boh k nám. Veľmi pekne to vyjadruje sv. Ján Zlatoústy:

«Hoc aj nerobíš zlo(nepriateľovi) jednako, ak sa od neho odvraciaš a dívaš sa na neho s nechufou a udržiavaš vo svojej duři ranu, ktorú si utržil od neho, nezacelenú, potom si ešte nesplnil prikázanie, ktoré ti dal Isus Christos. Akože ty prosíš Boha, aby bol k tebe milosrdný, keď sám nie si milosrdný k tým, čo urazili teba?» (*K mníchovi Dimitrijovi*, 5).

Niekedy je veľmi ťažko odpustiť tomu, kto nám skutočne veľmi vážne poškodil — že následky jeho poškodenia budú napríklad trvať až do konca nášho pozemského života. Ale i v takýchto prípadoch ak sme kresťania, ak chceme, aby Pán Boh i nám odpustil, musíme odpustiť a to bez toho, aby sme kľádli podmienky:

«Málo odpustíš - málo bude i tebe odpustené, mnoho odpustíš - mnoho i tebe bude odpustené. Odpustíš z celého svojho srdca? Tak i Boh tebe odpustí. Ak odpustíš nepriateľovi, možno ho i zmeníš na svojho priateľa. Tak isto bude postupovať Boh s tebou. Čím viac niekto zhrieřil proti nám, tým viac sa máme ponáhľať k zmiereniu sa s ním, pretože zmierenie sa s ním spôsobí odpustenie ešte väčřieho počtu našich hriechov» (sv. Ján Zlato-

úst, XX. *Beseda o sochách*, 6).

Skutočne, čím ťažšie je nám odpustiť a my odpustíme, tým viac milosrdenstva dostaneme my osobne zo strany Pána Boha.

Mnohokrát zabúdame na obsah týchto slov modlitby Pánovej, ktoré sa modlíme každý deň. Preto je dobré, aby sme si ich vzájomne s láskou pripomínali i v bežnom živote:

Raz jeden nahneváný mních pribehol k prepodobnému Pachomiovi Veľkému (+348). Pachomius síce nevedel, prečo sa na neho tento hnevá, ale i tak mu odpovedal: «Zhriešil som, brat môj, odpusť mi, prosím ťa podobne, ako si sám želaš, aby Boh odpustil tvoje hriechy» a hnevník sa upokojil. Uvedomil si totiž slová, ktoré sa modlieval každý deň: «a odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom».

Odpustenie akejkoľvek viny nášmu blížnemu, je i podmienkou k tomu, aby sme mohli hodne pristúpiť k tajomstvu pokánia, k spovedi. Keď sa na niekoho hneváme, nesmieme sa ísť spovedať, dokiaľ mu neodpustíme. Veď akože môžeme prosiť od Pána Boha, aby nám skrze kňaza odpustil hriechy, keď sme sami neschopní odpustiť? Preto najprv od srdca odpustíme a až potom sa spovedajme.

Tieto slová modlitby «Otče náš» sú pre nás veľmi užitočné. Prečo? Sv. Ján Zlatoústý to zhrňuje takto:

Týmito slovami modlitby «Otče náš», nás Isus Christos učí:

- 1.) Poníženosti, aby sme sa veľmi nespoliehali (neboli hrdí) na svoje dobré skutky, ale aby sme sa báli a triasli, keď si uvedomíme ako sa správame k našim blížnym.
- 2.) Pamätať na svoje predchádzajúce hriechy, podobne ako to robil sv. Pavol, ktorý po mnohom dobrom, čo vykonal, povedal: «Toto slovo je spoľahlivé a vierohodné: Christos Isus prišiel na svet zachrániť hriešnikov a ja som prvý z nich» (1Tim 1,15).
- 3.) Nedovoľuje nám upadať do beznádeje, ale učí nás prosiť u Boha (Lekára duší) liek - odpustenie. Ako my odpustíme, tak i nám bude odpustené zo strany Pána Boha. Preto odpúšťajme a určite bude odpustené i nám.
- 4.) Tieto slová nás učia láske k blížnemu - Boh chce, aby sme boli láskaví k vinníkom, aby sme odpúšťali, pretože dostaneme práve toľko odpustenia, ako sami dávame iným (*O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána*, 5).

Sv. Cyprián podčiarkuje túto myšlienku:

«Potom, čo sme (od Pána Boha) prosili všetko nevyhnutné materiálne, prosíme i o odpustenie všetkého zla, ktoré sme spáchali. Ten koho živí

Boh, žije v Bohu a nemyslí iba na prítomný život, ktorý je iba dočasným, ale i na ten večný, do ktorého sa môže vstúpiť iba po odpustení hriechov, ktoré Pán (...) volá vinami».

A skutočne u sv. Lukáša Isus Christos hovorí učeníkom, aby sa modlili: «A odpusť nám naše hriechy, lebo aj my odpúšťame každému svojmu dlžníkovi» (11,4).

Možno niektorí z nás sú si nie vedomí mnohých hriechov. Sv. Cyprián však všetkým takým pripomína slová sv. apoštola Jána: «Ak hovoríme, že nemáme hriech, klameme sami seba a nie je v nás pravda. Ale ak vyznávame svoje hriechy, on je verný a spravodlivý: odpustí nám hriechy a očistí nás od každej nepravosti» (1Jn 1,8-9). Týmito slovami nám sv. Ján pripomína dve veci: že si musíme uvedomiť naše hriechy a že ich musíme vyznávať pred Pánom Bohom, ak chceme, aby nám ich odpustil (*O nedelňej modlitbe*, 22-24).

Je zaujímavé, že i tu nás Isus Christos učí, aby sme sa modlili v množnom čísle: «a odpusť nám naše viny...». Nie: «odpusť mi moje viny...». Skutočne, každý hriech sa týka nielen tej osoby, ktorá do neho upadla, či ho spáchala, ale celej Cirkvi, teda všetkých naokolo. Každý hriech je kvapkou jedu do spoločnej studne z ktorej všetci pijeme... Preto každý z nás nesie spoluvinu za to, že náš blížny padol — pretože sme mu možno nepodali pomocnú ruku v jeho problémoch, nepotešili sme ho, neupozornili včas na nebezpečenstvo, nemodlili sme sa za neho... I preto sa modlíme «*nám - naše*». Cirkev, ktorej živými členmi sme, je mystickým telom Isusa Christa, ktorého hlavou je sám Isus Christos. Každý z nás sme členmi tohto tela. Ak ochorie hocijaký člen tohto tela, napr. ruka, či iba jediný prst na tejto ruke - trpí celé telo. Podobne je to i s hriechom. Preto prosíme nielen o odpustenie našich osobných hriechov, ale i hriechov našich blížnych.

«Neuved' nás do pokušenia, ale zbav nás od zlého»

Isus pri svojej modlitbe v Olivovej záhrade, tesne pred svojim zajatím a ukrižovaním, vyzýval apoštolov: «Modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia!» (Lk 22,40). Keď apoštolí zaspali, opäť im pripomína: «Čo spíte? Vstaňte, modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia!» (Lk 22,46). A naozaj vidíme, že Peter hneď nato ho zaprel, lebo sa nemodlil, ale spal vtedy, keď sa bolo potrebné modliť. Ostatní apoštolí boli tiež od strachu celí bez seba. Nemuselo to byť — keby sa modlili...

V modlitbe «Otče náš» nás Isus Christos tiež učil, aby sme sa modlili, aby

sme neboli uvedení do pokušenia. Ako však rozumieť tieto slová modlitby «Otče náš», ktoré sa modlíme k nášmu nebeskému Otcovi? Či Pán Boh nás uvádza do pokušenia? Či Pán Boh nás pokúša? Nie! Veľmi jasne nám to vysvetľuje sv. apoštol Jakub:

«Nech nik v pokušení nehovorí: ‘Boh ma pokúša’. Veď Boha nemožno pokúšať na zlé a ani on sám nikoho nepokúša. Ale každého pokúša vlastná žiadostivosť, ktorá ho zachvacuje a zvädza. Žiadostivosť potom, keď počne, porodí hriech a keď je hriech dokonaný, splodí smrť» (1,13-15).

Pán Boh iba dopúšťa pokušenie zo strany diabla, ale nie preto, aby nás zničil, ale aby nás vyskúšal, aby nám mohol dať v nebi ešte väčšiu odmenu.

Túto prosbu vysvetľujú cirkevní Otcovia takto: Neznamená to: “nech na nás neprichádzajú pokušenia!”. To by bolo nemožné žiadať. Žiadne miesto nie je tak sväté a žiadny okamih tak pokojný, aby nás nemohlo napadnúť niečo, čo ten pokoj ruší. Modlíme sa však: «neuved’ nás do pokušenia», tj. daj nám silu, aby sme ostali v pokoji, aby sme neišli za tým, čo nás napadá, čo nás láka ku zlému.

Prepodobný Ján Kassian (+430) vo svojich *Konferenciách* hovorí:

«Jób bol pokúšaný, ale nepodľahol pokušeniu. (...) Abrahám bol pokúšaný. I Jozef bol pokúšaný. Ale ani jeden ani druhý nepadol do pokušenia, pretože ani jeden z nich nedal súhlas pokušiteľovi. Keď sa modlíme modlitbu Pánovu, je to tak, akoby sme hovorili: ‘Spolu s pokušením daj nám tiež silu, aby sme ho mohli prekonať’» (9, 23).

Spisovateľ Tertulián vysvetľuje slová «neuved’ nás do pokušenia» v zmysle, «nedovoľ, aby sme sa stali otrokmi toho, kto nás pokúša (teda diabla)» (*O modlitbe*, 8,1-5).

«Nemáme sa teda modliť, aby sme neboli pokúšanými - je to vec nemožná, ale aby sme neboli premožení pokušeniami, ako sa to stáva u tých, ktorí sú nimi posadnutí a premožení» (Origenes, *O modlitbe*, XXIX,11).

Exegét Teodor z Mopsuetsie hovorí:

«Najprv prosíme Boha, aby sme neboli pokúšanými. Ak však sme, prosíme ho, aby sme pokušenia hrdinsky vydržali a aby tieto pokušenia skončili čím skôr» (*Katechetické homílie*, XI.,17).

Pokúšenia sú potrebné, pretože posilňujú náš charakter a naše čnosti - najmä čnosť pokory. Veľmi pekný príklad nám podáva sv. Ján Zlatoústý:

«Ako nevytrhávajú zo zeme silné stromy i s koreňmi silné porovyv vetra,

i keď hocijak na nich narážajú a z hociktorej strany ich nahýňajú a tieto náporu vetra ich robia viac tvrdými a odolnejšími, tak isto aj svätú dušu žijúcu čestne, náporu pokúšenia a ťažkostí nezničia, ale ju ešte viac povzbudia do väčšieho trpenia, podobne ako aj spravodlivého Jóbá práve ony urobili ešte slávnejším a dôstojnejším» (IV. *Beseda o sochách*, 2).

Pokúšenia teda skúšajú našu slobodu. Podobajú sa vetru, ktorý ohýba stromček. Je tu síce stále nebezpečenstvo, že ho vietor zlomí, ale súčasne ho tento vietor nepriamo posilňuje, aby sa nezlomil. Skleníkové kvety sa za búrky lámu, tie, ktoré rástli vo vetre, vydržia. Pokúšenie teda patrí k dynamike života. Sv. Anton Velký (+356) dokonca hovorieval: «Nikto, ak nie je pokúšaný, nemôže vstúpiť do nebeského kráľovstva. V skutočnosti, odober pokúšenia a nikto sa nespasí» (*Výroky Otcov púšte*, XV.,3). Či prepodobný abba Zosim hovorí:

«Znič pokúšenia a myšlienky - a nebude ani jedného svätého. Ten, kto uteká od spasiteľného pokúšenia, uteká od večného života. Jeden zo Svätcov hovoril: 'Kto priniesol sv. mučeníkom tie vence, ak nie ich mučiteľia? Kto daroval sv. Štefanovi takú slávu ak nie tí, ktorí ho ukameňovali?'» (*Rozprávania* 5.).

Nebezpečia sa netreba veľmi báť (ak sme sa doň nedostali vlastnou vinou), veď máme uistenie, že Boh na nikoho nepošle väčšiu skúšku, než akú by mohol vydržať. Ak je pokúšenie veľké, pocítíme i veľkú silu milosti, ktorá nás chráni, aby sme nepadli. Sv. apoštol Pavol nám pripomína: «Skúška, ktorá na vás dolieha, je iba ľudská. A Boh je verný. On vás nedovolí skúšať nad vaše sily, ale so skúškou dá aj schopnosť, aby ste mohli vydržať» (1Kor 10,13).

Sv. Ján Zlatoústý vo svojich *Besedách o sochách*, prirovnáva Boha k hrajiúcemu na harfe. I na harfe sa nehra iba na jednej strune, ale na viacerých - a to tak, aby bol krásny súzvuk. Podobne i v našom živote, nemôže byť rozozvučaná iba struna pokoja, alebo ťažkostí. Ak by nastal prvý prípad, prestali by sme byť obozretnými, upadli by sme do pocitu sebavedomia a bezpečnosti. V druhom prípade (ak by trval neustále), upadli by sme do beznádeje (IV., 2).

Mních Štefan z Téb (5. stor.) nás však upozorňuje:

«Niekedy sa (však) nepatrí, aby sme sa modlili "neuved' nás do pokúšenia" (Mt 6,13), pretože sú chvíle, v ktorých sa človek sám hádže do pokúšenia a viaže diabla sám na seba» (*Asketické slovo*, 68).

Svojevoľné vyhľadávanie pokúšenia je veľmi nebezpečné, ba hriešne. To nesmieme nikdy robiť, lebo tu platia slová: kto miluje nebezpečenstvo, zahynie v ňom — a v takýchto prípadoch ani nemôžeme očakávať pomoc Božiu, veď sme "liezli" do pokúšenia sami.

Ten, kto sa modlí slová «neued' nás do pokušenia», má sa i sám vyhýbať príležitostiam k hriechu a nie do nich vstupovať ako ovca zrelá na zarezanie... Sv. Ján Zlatoústý pripomína: «Príčinou upadnutí nebýva zvyčajne veľká sila pokušení, ale pocit bezpečnosti pokušaného».

Ten, kto sa cíti príliš silným, práve ten upadá do hriechov. Väčšinou, keď počujeme, že sa niekto utopil, málokedy je to neplavec - väčšinou je to plavec, ktorý sa precenil. Neplavec, či slabý plavec uteká od hlbokaj vody a preto sa málokedy utopí. Podobne je to i s príležitosťou k hriechu a padnutím do neho.

Sv. Ján Zlatoústý potom uvádza podobenstvo o dvoch staviteľoch z Evanjelia od sv. Matúša (7,24-27). Nerozumnosť staviteľa budujúceho svoj dom na piesku a rozumnosť iného budujúceho na skale, opisuje takto:

«Vidíš, nie údery pokušení, ale nerozumnosť staviteľa bola na príčine pádu, pretože i tam bol dážď i tu bol dážď, i tam boli rieky i tu, i tam boli nápyry vetra, tak isto i tu, i tamten staval i tento, tá istá bŕdova, tie isté pokušenia, ale nie rovnaký koniec, pretože nebol ten istý základ. (...) Nemyslíte si však, že to bolo povedané o dome, reč je o duši, ktorá počŕvajúc slovo Božie, ho alebo potvrdzuje svojimi skutkami alebo nie» (*IV. Beseda o sochách*, 2).

Ten, kto sa modlí slová «neued' nás do pokušenia», si musí dávať pozor, aby si neprotirečil. Ako sa môže modliť tieto slová, keď sám je pôvodcom pokušení pre iných: napríklad nehodným obliekaním sa, rečami-žartmi, spoluprácou na predaji či produkcii nemorálnych časopisov, programov v televízii a pod.

Sv. Cyril Jeruzalemský prirovnáva pokušenia k silnému víru vo vode, ktorý treba prekonať. Niektorí sa mu nedajú premôcť: sú dobrými plavcami, preto zvíťazia. Tí, ktorí nie sú takými, potopia sa. Podobne sa to stalo Judášovi keď vstúpil do víru pokušenia lakomstva a nedostal sa z neho, bol utopený s dušou i telom. Peter tiež padol do víru zrady, ale sa z neho dostal bez toho, aby bol utopený: plával ďalej a zvíťazil (*XXIII. Katechéza*, 17).

I keby sme padli ako obeť pokušeniu do hriechu, nesmieme upadnúť do beznádeje, treba sa nám postaviť a začať opäť. Najlepšie sa to urovná dokonalou ľŕstosťou a úprimnou, dobrou svedou.

«Blahoslavený muž, ktorý vydrží skŕšku, lebo keď sa osvedčí, dostane veniec života, ktorý Boh prisľúbil tým, čo ho milujú» hovorí sv. apoštol Jakub (1,12).

Podľa sv. Cypriána Pán Boh dopŕšťa na nás pokušenia zo strany diabla pre dva dôvody: «aby sme boli potrestaní, ak máme hriech (ak sme sa do nebezpečenstva svojovne vydávali), alebo aby sme boli oslávení, ak sme vytrvalí v spravodli-

vosti, podobne, ako sa to stalo Jóbovi» (*O nedelnej modlitbe*, 25-26).

Podľa sv. Maxima Vyznavača (+662), Pán Boh dovoľí, aby sme boli diablom pokúšaní pre päť dôvodov:

- 1.) pretože nás útoky a protiútoky trénujú v rozlišovaní dobra a zla;
- 2.) pretože naše čnosti, práve vďaka námahe a boju, sa stanú stabilnejšími;
- 3.) aby sme odstránili svoju namyslenosť (pýchu) a naučili sa pokore, i keď postupujeme v čnostiach;
- 4.) pretože skúsenosť zla, ktorú získame v pokušení, nás inšpiruje na bezhraničnú nenávisť voči pokušiteľovi (diablovi);
- 5.) predovšetkým preto, aby sme sa presvedčili nielen o našej slabosti, ale tiež i o našej sile v Bohu, ktorý nás chráni pred padnutím do hriechu (*O láske*, II.,67).

Keď deti sú svedkami čohosi strašného, v správaní sa môžu rozdeliť do dvoch odlišných typov. Jedny ostanú paralyzované a nemôžu sa pohnúť z miesta, iné utekajú k svojej mame či otcovi a primknú sa k nim.

Tak isto sa správajú i ľudia pri pokušení. Jedni sa hneď utekajú k Bohu a zvíťazia, druhí ostanú paralyzovaní stáť a stávajú sa obeťou zla - pokušenía.

«Keď hovoríme: ‘Ale zbav nás od zlého’, už nám netreba nič iné prosiť. Privolať si ochranu Boha proti zlu, znamená prosiť o všetko to, čo skutočne potrebujeme. Táto modlitba nás zabezpečuje proti akejkoľvek machinácii démona a sveta. Kto sa môže báť sveta, ak má Boha ako svojho ochrancu?» (sv. Cyprián, *O nedelnej modlitbe*, 25-26).

«Zlým je démon, protivník, prosíme, aby sme boli od neho oslobodení» (sv. Cyril Jeruzalemský, *XXIII. Katechéza*, 18). Sv. Gregor Nysejský vysvetľuje tieto slová podobne, potom však dodáva: «‘Celý svet je v moci Zlého’ (1Jn 5,19). Preto ten, kto chce žiť ďaleko od zlého, nevyhnutne sa izoluje od sveta» (*O nedelnej modlitbe*, V). Dnes by sa to dalo povedať — obmedzuje návštevu kina a ak do neho chodí, tak len na skutočne morálne filmy, podobne pozerá televíziu a jej programy... Nenavštevuje krčmu, vyhýba sa diskotékam... Daromne by sa modlil slová «zbav nás od zlého» alkoholik, ktorý sa dovoľáva Božej pomoci pred alkoholom, keby naďalej dobrovoľne navštevoval krčmu. keď naozaj úprimne chce prestať piť, prestane chodiť do krčmy, modlí sa, číta Sv. Písmo a Pán Boh mu určite pomôže.

Veľmi pekne slová «neved’ nás do pokušenía, ale zbav nás od zlého» vysvetľuje tiež sv. Ján Zlatoústý. Hovorí: Pán nás učí, aby sme sa modlili «zbav nás od zlého», nie «zbav nás od tých, čo nám robia zle» - aby sme porozumeli, že sa

nemáme hnevať na svojich blížnych, ak nám urobili niečo zlé, ale všetku svoju nenávisť máme obrátiť proti diablovej, pretože on je príčinou všetkého zla (XIX. Homília na sv. Matúša, 6).

«Lebo tvoje je kráľovstvo i moc i sláva na veky. Amen»

Katechizmus katolíckej Cirkvi uvádza pri modlitbe «Otče náš» i záverečné slávoslovie - *doxológiu*, ktorú má i gréckokatolícky, byzantský text z cyrilometodejského prekladu evanjelia od sv. Matúša. Vysvetľuje ju takto:

«Záverečná doxológia 'lebo tvoje je kráľovstvo, moc a sláva', obsahuje v sebe prvé tri prosby modlitby «Otče náš»: oslavovanie jeho Mena, príchod jeho Kráľovstva a moc jeho spasiteľnej Vôle. Táto časť (modlitby «Otče náš») je formou adorácie a (oslavou) pôsobenia milosti, ako v nebeskej liturgii (Zj 1,6; 4,11; 5,13). Knieža tohto sveta si luhárskym spôsobom privlastnil tieto tri tituly kráľovstva, moci a slávy (Lk 4,5-6). Christos ich vracia svojmu a nášmu Otcovi, dokiaľ mu neodovzdá Kráľovstvo, keď Tajomstvo spásy bude definitívne ukončené a Boh bude všetkým vo všetkom (1Kor 15,24-28)» (č.2855).

Zdá sa, že «Otče náš» už v prvých storočiach, nekončil jednoduchým «Amen». *Didaché* (z konca 1. storočia) ukončuje modlitbu «Otče náš» slovami: «Lebo tvoja je moc a sláva na veky» (kap. 8.). A grécky apologet, Tacián, (+okolo r. 189): «Lebo tvoje je kráľovstvo, moc i sláva vo večnosti».

Sv. Ján Zlatoústý vo svojej *Besede O živote podľa Boha a na slová: Úzka brána* (5), uvádza tiež slová: «lebo tvoje je kráľovstvo i moc i sláva na veky, amen», ako organickú súčasť tejto modlitby, ako identické slová Isusa Christa. Podľa sv. Jána Zlatoústeho, nám tieto slová prikázal modliť sa sám Isus Christos a to preto, lebo:

«Ty (Boh-Otec) si Kráľ všetkého, máš večnú moc, môžeš robiť všetko, čo chceš, a máš neodnímateľnú slávu (...) Za všetko to budeme blahodariť toho, čo nám dáva tieto milosti, pretože Jemu patrí všetka sláva, česť i moc, Otcu i Synu i Svätému Duchu, teraz i vždycky i na veky vekov. Amen».

Nás gréckokatolíkov veľmi povzbudzuje skutočnosť, že *KKC*, ktorý bol slávnostne potvrdený Sv. Ocom Jánom Pavlom II., uviedol i slová záverečného slávoslovía-doxologie v modlitbe «Otče náš», pretože týmto podčiarkol i veľ-

kosť našich byzantských vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda, ktorí vo svojom preklade Svätého Písma z gréčtiny do staroslovančiny (prekladali Evanjeliá pravdepodobne z gréckej verzie sv. Lukiána - z prelomu 3.-4. stor.) tiež uviedli tieto slová v evanjeliu od sv. Matúša (6,13).

Nový *Katechizmus* (č.2856) nás ďalej upozorňuje: na konci tejto modlitby sa nachádza slovo: «Amen». Znamená: nech sa tak stane (Lk 1,38). Teda nech sa stane tak, ako sme sa modlili v modlitbe, ktorú nás naučil sa modliť sám Isus Christos - Syn Boží a náš Spasiteľ (sv. Cyril Jeruzalemský, *V. Katechéza*, 18).

¹*Catechismo della Chiesa Cattolica*, Libreria Editrice Vaticana, 1992. Tento katechizmus schválil pápež Ján Pavol II v Apoštolskej konštitúcii «Fidei depositum» 11. októbra 1992.

²Napr.v taliančine sa používajú skratky «CCC».

³Роговнaя **на-сущность** v preklade: *na podstatu, na existenciu*; či stsl. **сѣцик, сѣциство** v preklade: *existencia, podstata, to čo existuje* (porov. И.И. Срезневский, *Словарь древнерусского языка*, III, Москва, 1989 (1890), стр. 634 - 635).

⁴И.Х. Дворецкий, *Древнегреческо-русский словарь*, I, Москва, 1958, стр. 626.

Cyrlometodejský Otče náš

V ľavom stĺpci uvádzame originálny grécky text, z ktorého vychádzali sv. bratia pri svojom preklade do staroslovančiny (Mt 6,9-13).

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς,
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ
γῆς·
τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν
ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμε-
ρον
καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλή
ματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ,
ὅτι σοῦ ἐστι ἡ βασιλεία
καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα
εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Օ՛ՏԵ ՆԱՏԻՆ, ԻՅԵ ԵՏԻ ՆԱ
ՆԵՏԷՒՅԻ,
ԸԱ ՏՆԻՏԵՄ ԻՄԱ ԿՏՕԷ:
ԸԱ ՔՐԻՎԵԴԵՂ ԿԱՐՏԵՎԻԷ ԿՏՕԷ:
ԸԱ ԵԾԵԴԵՂ ԵՕԼԱ ԿՏՕԱ,
ԻԱԿՎ ՆԱ ՆԵՏԻ, Ի ՆԱ
ՅԵՄԼԻ:
ՄԼԷՅԵՂ ՆԱՏԻ ՆԱՏԾԻՄՆԻԻ
ԸԱՋԺԸ ՆԱՄԵՂ ԸՆԵՅ:
Ի ՍԵՏԱՅԻ ՆԱՄԵՂ ԸՕԼԳԻ
ՆԱՏԻ,
ԻԱԿՕՅԵ Ի ՄԵԻ ՍԵՏԱՅԼԱԵՄԵՂ
ԸՕԼՅՆԻԿՄԵՂ ՆԱՏԻՄԵՂ:
Ի ՆԵ ՅԵԵԾԻ ՆԱՏԵՂ
ԵՂ ԻՏԿԾՏԵՆԻԷ,
ՆՕ ԻՅԵՅԱՅԻ ՆԱՏԵՂ Մ
ԼԾԿԱՅԱՅԵՂ:
ԻԱԿՎ ԿՏՕԷ ԵՏԵՂ ԿԱՐՏԵՎԻԷ
Ի ՏԻԼԱ Ի ՏԼԱՅԱ
ԵՕ ԵՒԿԻ. ԻՄԻՆԻ.